

پژوهشگر و محقق
حجت‌الاسلام
میرزا محمد تقی
میرزا محمد تقی

هم دعا از اوست هم اجابت

دعایکی از نعمت‌های الهی است که خدای تعالی راه آن را برای بنده‌اش باز گذارده و بدین وسیله نحوه ارتباط میان خلق و حق را بیان کرده است. دعا به‌منزله وجوب است و اگر انسان‌ها در سختی و گرفتاری می‌افتند، رازش این است که معلوم شود چگونه انسان‌ها با تلاش خود و به مدد دعا، خود را از گرفتاری‌ها نجات می‌دهند. اگر راه دعا کردن بسته می‌شده‌هیچ گاه بندگان از گرفتاری‌ها نجات پیدا نمی‌کردند. چنان‌که خداوند در آیه شریفه الهی می‌فرماید: هر فردی از یاد من اعراض کند و رویگردان شود، او زندگی سختی خواهد داشت و در روز قیامت چنین شخصی نابینا محصور خواهد شد. سپس چنین شخصی به طوراعتراضی می‌گوید چرا مرا کور و نابینا محصور کردی، در حالی

که بینا بودم. به او گفته می‌شود آری این چنین است ولی چون تو آیات ما را که برای تو آمده بود فراموش کردی و این است که امروز تو نیز فراموش شده‌ای. (طه/۱۲۴-۱۲۶). دعا یکی از مصادیق ذکر خدای تعالی است چون در دعا کردن فرد داعی توجه به خدای تعالی دارد که از او می‌خواهد گرفتاری‌اش را برطرف کند. پس دعا ذکر خدای تعالی است. اعراض از ذکر خدای تعالی یعنی برای رفع گرفتاری‌هایش متکی به‌خود و دیگران است و خدا را که مسبب‌الاسباب است، فراموش کرده و نتیجه این فراموشی در دنیا موجب زندگی سخت و پر از گرفتاری است و در قیامت هم کور و نابینا و فراموش‌شده از رحمت الهی خواهد بود. پس اگر بنده با توجه به اینکه خدای تعالی مسبب نجاب بنده از گرفتاری‌هاست، به پیشگاه او دعا کند بی‌شک دعایش مقرون به استجابت خواهد شد و این‌شاء... جزو نجات‌یافتگان خواهد بود.

اما اگر گرفتاری‌ای برای انسان پیش‌آمد برای خروج از آن، خدای تعالی آموزش داده است که چگونه دعا کنید تا نجات یابید. داستان حضرت یونس(ذ‌النون) را که در شکم ماهی گرفتار شد، خدای تعالی می‌فرماید او چنین دعا کرد و در نتیجه ما او را نجات دادیم. می‌فرماید: متوجه باش که ذ‌النون وقتی خشمگین از میان مردم خود رفت و گمان کرد که ما بر او سخت نمی‌گیریم و هنگامی که در کام و دل نهنگ فرو رفت، در آن ظلمت و تاریکی مطلق چنین صدا زد(دعا کرد): هیچ معبودی جز تو نیست پاک و منزهی و من ظالمان هستم. (خدای تعالی می‌فرماید) در این هنگام دعای او را مستجاب کردیم و او را از اندوه و غم نجاتش دادیم و ما مؤمنان را این چنین نجات می‌دهیم. (الانبیاء/۸۷ و ۸۸) و این قیدی را که در پایان آیه شریفه می‌فرماید که این چنین مؤمنان را نجات می‌دهیم، معلوم می‌شود این ذکر را خدای تعالی آموزش داده و این ذکر تنها برای جناب یونس^(ع) نبوده است، بلکه مؤمنان هم اگر به این ذکر متوسل شوند و خدای تعالی را با این ذکر متذکر شوند، این‌شاء... نجات خواهند یافت.

پس هم دعا از اوست و هم اجابت چنانکه گفته شده است:

جز تو پیش کی بر آرد بنده دست

هم دعا و هم اجابت از تو است

هم ز اول تو دهی میل دعا

تو دهی آخر دعاها را جزا

با این وصف پس اگر کسی آثار اجابت را در ظاهر از دعای خود ندید، نباید از دعا کردن ناامید شود، چرا که دعایش مستجاب شده است و آثار اجابت همان است که فرد هنوز میل به دعا کردن دارد. به عبارت دیگر تا اجابت نشده باشد بنده به دعا کردن روی نمی‌آورد،

همان گونه که در حکایتی چنین گفته شده است:

آن یکی الله می‌گفتی شبی

تا که شیرین می‌شد از ذکرش لبی

گفت شیطان: آخر ای بسیار گو

این همه الله را لبیک گو

می‌نیاید یک جواب از پیش تخت

چند الله می‌زنی با روی سخت

او شکسته دل شد و بنهاد سر

دید در خواب او خضر را در خُضر

گفت هبن از ذکر، چون وامانده‌ای

چون پشیمانی از آن کش خوانده‌ای

گفت لبیکم نمی‌آید جواب

زآن همی ترسم که باشم ردّ باب

گفت آن الله تو لبیک ماست

و آن نیاز و درد و سوزت پیک ماست

حیله‌ها و چاره‌جویی‌های تو

جذب ما بود و گشاد این پای تو

ترس و عشق تو کمند لطف ماست

زیر هر یا ربّ تو لبیک‌هاست

و چون اهل غفلت، اعراض از ذکر الهی می‌کنند هیچ گاه توفیق دعا برایشان حاصل نشود زیرا آن‌ها جزو فراموش‌شدگان‌اند.

جان جاهل زین دعا جز دور نیست

زانکه یا رب گفتنش دستور نیست

بر دهان و بر دلش قفل است و بند

تا ننالد با خدا وقت گزند.

پرسش و پدان

حکم شرعی تخلف از قانون

در این ستون به پرسش‌های شمارده باره حکم مسائل مختلف از نظر شرعی پاسخ خواهیم داد. شما مخاطبان گرامی می‌توانید با ارسال پیامک پرسش‌های خود به شماره ۰۷۲۸۹۲۰۰۰ با ما در ارتباط باشید.

● سلام. آیا هر گونه عملی که خلاف مقررات باشد، حرام است؟ مثلاً قانون می‌گوید راننده نباید از خط سفید وسط خیابان تجاوز کند، حال اگر در ساعتی که هیچ‌کس در خیابان نباشد و محل نظم و ضرر کسی نیست، فردی از زری عمد مختصری از این خط تجاوز کند، مرتکب حرام شده است؟

● آیت‌ا... العظمی خامنه‌ای

به‌طور کلی رعایت قوانین و مقررات، لازم و تخلف از آن جایز نیست.

● حضرت آیت‌ا... العظمی سیستانی

مخالفت قانون فی‌جد ذ‌ا‌ته حرام نیست، ولی نمی‌توان مرتکب آن شد، مگر در حدودی که دولت و مسئولان مربوط عملاً مسامحه کنند.

● حضرت آیت‌ا... العظمی شبیری زنجانی

در فرض سؤال، اگر خود قانون‌گذار منع نکرده باشد، مانعی ندارد، در غیر این صورت بنا بر احتیاط رعایت شود.

● حضرت آیت‌ا... العظمی صافی گلپایگانی

به‌طور کلی مقررات دولتی که مخالفتی با شرع ندارد، تخلف از آن جایز نیست.

● حضرت آیت‌ا... العظمی مکارم شیرازی

باید مقررات راهنمایی را رعایت کند.

● حضرت آیت‌ا... العظمی نوری همدانی

تخلف از قوانین نظام اسلامی شرعاً جایز نیست.

● حضرت آیت‌ا... هادوی تهرانی

رعایت قوانین و مقررات الزامی جمهوری اسلامی ایران شرعاً واجب است. بنابراین در فرض سؤال، فرد مرتکب مصیبت شده است و باید توبه کند و توبه در این موارد، یعنی اولاً تصمیم بگیرد که دیگر مرتکب آن خلاف نشود و ثانیاً ضرر یا خسارت‌های احتمالی ناشی از رعایت‌نکردنش را جبران کند.

شهر
اخبار
www.shahranews.ir

۱۴

او دلیل مهربانی من است

ذکر رفتارهای حسنه ای که از سیره ائمه اطهار^(ع) آموخته ایم

ساحل کریمی | اهل بیت عصمت و طهارت^(ع)، اهل پاکی و برادری، انسانیت و کمال، خیررسانی به خانواده و مردم جامعه بودند. در تاریخ ذکر شده است حتی مردمانی که از سرزمین‌های دور نزد آن‌ها می‌رسیدند، شیفته سجایای رفتاری و اخلاق کریمانه آن‌ها می‌شدند، صفاتی که وصف معصومین^(ع) را در دوران‌های مختلف تا اقصی نقاط جهان امروز بسط داده بود. از این‌رو بسیاری از صفات و رفتارهای معصومین^(ع) که در زندگی آن‌ها جاری و ساری بود، در طول تاریخ به‌عنوان سیره رفتاری، کرداری و گفتار آن بزرگان به یادگار ماند تا درسی باشد برای الگوبرداری همه مردم در اعصار مختلف. از دستاوردهای بارز انقلاب اسلامی می‌توان به الگوپذیری و رواج سجایای اخلاق اسلامی اشاره کرد. در این رابطه با حجت‌الاسلام والمسلمین ابراهیم بهاری گفت‌وگو کرده‌ایم که بخشی از آن را به‌طور خلاصه تقدیم حضورتان می‌کنیم.

عفو و مهربانی

بخشش و گذشت به گفته قرآن کریم بخش مهمی از زندگی معصومین^(ع) بوده است. بسیاری از عموم جامعه حتی اگر ثروت چندانی برای بخشیدن نداشته باشند از اموال خود به مستمندان هدیه می‌کنند. لازم نیست خیلی در اطراف خود جست‌وجو کنید، کسی که در مترو ناخواسته به شما تنه می‌زند و عذر می‌خواهد و شما هم او را با لبخندی می‌بخشید، می‌تواند از این دست مصادیق باشد.

سخاوت و عبادت

خداوند متعال در سوره شریفه مائده، درباره انفاق و بخشش امیرالمؤمنین علی^(ع) که اتفاقاً شیعه و سنی در این موضوع اتفاق نظر دارند، می‌فرماید: «همانا ولی امر شما خدا و رسول اوست و کسانی که نماز را اقامه کرده و در حال رکوع، زکات خود را می‌پردازند، در زمان نزول این آیه شریفه، مصداقی جز امیرالمؤمنین علی^(ع) وجود نداشت. در سوره دهر که نزد شیعه معروف به سوره اهل بیت رسول اکرم^(ص) نیز می‌باشد، خدای متعال در شأن آن بزرگواران چنین می‌فرماید: «و به پاس دوستی خدا بینوا، یتیم و اسیر را خوراک می‌دادند و می‌گفتند: برای خشنودی خداست که به شما می‌خورانیم و پاداش و سپاسی از شما نمی‌خواهیم. کسانی که اموال خود را شب و روز و نهان و آشکارا انفاق می‌کنند، پاداش آنان نزد پروردگارشان خواهد بود و نه بیمی بر آنان است و نه اندوهگین می‌شوند.»

نیکی و احسان

همدردی، احسان و نیکی به مردم از مواردی است که در جامعه ما مصادیق زیادی دارد، چرا که این امر در رفتار و کردار معصومین^(ع) جایگاه ویژه‌ای داشته است. معصومین^(ع) آیینۀ تمام‌نمای رفتار، کردار و گفتار پیامبر خاتم^(ص) بودند به‌گونه‌ای که در زیارت جامعه می‌خوانیم: «عادتشان احسان و صفت ثابت و خوی درونی‌شان محبت کردن است.» معصومین^(ع) بدون هیچ منت و چشمداشتی به مردم احسان می‌کردند بدون اینکه آشکارا خدمات خود را عیان کنند که مبادا فرد احسان‌گیرنده شرمنده شود. در روایت اسلامی آمده است: «امام رضا^(ع) به مرد خراسانی که تقاضای کمک کرد دوپست دینار از پشت در عنایت کردند و فرمودند: برو تا چهره مرا ببینی و من هم چهره تو را ببینم تا زمینه شرم و خجلتی پیش نیاید.»

حجت‌الاسلام والمسلمین بهاری:
جامعه صالح و مبتنی بر ارزش‌های
والای دینی، جامعه‌ای است
که همه افراد در آن از مزایای
نعمت‌های الهی برخوردار باشند

تعاون و یاری‌رسانی به یکدیگر

یکی از مشکلاتی که جوامع بشری همواره دچار آن بوده و از آن رنج برده‌اند، وجود فاصله طبقاتی حاکم در میان اعضای جامعه است. به‌گونه‌ای که اعضای جامعه را به دو دسته تقسیم کرده است، عده‌ای محروم و تهی‌دست که ضروری‌ترین لوازم زندگی‌شان از قبیل غذا، مسکن و لباس را نمی‌توانند تهیه کنند و عده‌ای آن‌قدر مال و ثروت دارند و غرق در ناز و نعمت هستند که حساب مال و ثروت خود را ندارند.

جامعه‌صالح و مبتنی بر ارزش‌های والای دینی، جامعه‌ای است که همه افراد در آن از مزایای نعمت‌های الهی‌که برای بشر آفریده شده، برخوردار باشند و ترحم و تعاون در بین آنان حاکم باشد، در سیره عملی پیامبر^(ص) و ائمه اطهار^(ع) شواهد فراوانی در اقدام به دستگیری از فقرا و محرومان جامعه می‌یابیم که الگوبرداری از آن‌ها برای مسلمانان میسر شده است.

خوش‌خلقی و وفای به عهد

در روایات بسیاری به‌زبان نرم‌ودوری از بد اخلاقی توصیه شده است و در مذمت بدقولی نیز بسیار سخن داریم. امام علی^(ع) فرمودند: «نیک‌خلقی، منشأ هر نیکی است،» از بهترین موارد در میان افرادی که خود را تربیت کرده و خوششتن‌را هستند، رعایت این دو مورد است چرا که در جامعه‌کنونی با بالا رفتن سطح تعاملات، چه در فضا‌های خانوادگی و چه در محیط‌های اداری، کاری و... این خصوصیات اخلاقی می‌توانند بسیار اثرگذار و کارگشا باشند، هرچند ما در میان جوانان دین‌دار این کشور افراد بسیاری را می‌بینیم که این دو ویژگی را بر اساس توصیه‌های دینی جدی گرفته و به آن عمل می‌کنند.

قاطعیت و مدارا

مدارا در لغت به معنای ملاطفت و نرمی و احتیاط به‌کار رفته است. این ملایمت و نرمی برای درمان‌ماندن از شر دیگران و یا به سبب جذب و هدایت مخاطبان است. در زمان جنگ تحمیلی مردم ما ثابت کردند که هم می‌توانند قاطعانه از کشور خود دفاع کنند و هم با یکدیگر مدارا کنند و سختی‌های روحی و مالی را در کنار یکدیگر تحمل کنند. همان‌طور که مدارا در سیره اهل بیت^(ع) به‌عنوان پسندیده‌ترین خصلت، افضل اعمال، میوه و سرلوحه خرد و رأس حکمت تلقی شده است. آنچه در این موضوع حائز اهمیت است، اینکه مدارای ایشان به‌دلیل ترس، عجز و مسامحه در اصول و مبانی اسلام نبود بلکه برای همدلی با مظلومان و ستمدیدگان و از سر صدق و صفا در چارچوب شرع و قوانین دین اسلام بود. از سویی مدارا به‌معنای پذیرش عقاید و آرا و رفتار غلط و اشتباه مخالفان و دشمنان نیست، برعکس، مدارا و مماشات به معنای تحمل و سعه صدر در برابر دیگر مذاهب، مکتب‌ها و افکار برای رسیدن به یک فضای منطقی و شک‌پراکنی و جذب آنان به سوی حق و حقیقت است.

امام صادق^(ع) در این باره فرمودند:

جبرئیل^(ع) نزد پیامبر^(ص) آمد و گفت: ای محمد! پروردگارت

تو را سلام می‌رساند و می‌فرماید: با بندگانم مدارا کن.

دوری مردم از کم‌فروشی و مال حرام

کم‌فروشی و خوردن مال حرامی که از این راه به‌دست می‌آید از جمله خط‌قرمزهای قرآنی است که معصومین^(ع) نیز همواره مردم را از انجام آن برحذر می‌داشتند و با توسل به آیات قرآن که بر این موضوع تأکید می‌کند، وای بر کم‌فروشان! آن‌ها که به هنگام خرید، حق خود را به‌طور کامل می‌گیرند و به هنگام فروش از اندازه وزن کم می‌گذارند. آیا آن‌ها گمان نمی‌کنند که در روز عظیمی برانگیخته خواهند شد، روز رستاخیز در دادگاه عدل خدا(سوره مطففین ۱-۳) مردم جامعه ما به‌ویژه اهالی بازار و کسبه در بسیاری از موارد نسل به نسل معتقد بوده و از این موارد پیروی کرده‌اند، هرچند در دهه‌های اخیر برای وضع قوانین اسلامی نیز بسیار تلاش شده است.